

UDK 179:61>(5)
617-089.843:179>(5)

Azijski pogled na transplantaciju organa

An asian perspective on organ transplants

Michael Cheng-tek Tai¹

SAŽETAK. Dramatično postignuće medicinske tehnologije transplantacije organa omogućilo je mnogim osobama oštećenih organa da nastave živjeti duljim životom. Prva uspješna transplantacija izvedena je u Bostonu 1954. godine, a pravi proboj transplantacije organa dogodio se tri desetljeća kasnije, nakon otkrića Ciklosporina A koji rješava probleme odbacivanja organa. Danas je moguće transplantirati većinu organa uključujući bubrege, srce, jetru, gušteraču, pluća, kožu i niz tkiva poput koštane srži i rožnice. Kada se prvi put pokušalo s transplantacijom srca, 1967. godine u Južnoj Africi, javili su se duboko zabrinuti glasovi koji su postavili pitanje kako se nešto što predstavlja nečiju osobnost može mijenjati po volji? Može li se s ljudskim organima postupati kao s dijelovima automobila koji će se zamijeniti novim dijelovima uslijed kvara? Transplantacije su postupno prihvaćene kao dio rutinskih postupaka za one koji su mogli platiti ovakve skupe zahvate. U Aziji se kirurški zahvati transplantacije organa provode svakodnevno. U nekim zemljama su pokrenute glasine da ljudi prodaju svoje organe u zamjenu za novac. Također je u više navrata izviješteno da kažnjenici, uključujući političke zatvorenike u nekim azijskim zemljama, postaju izvori organa za transplantaciju. Kontroverza oko transplantacije organa još uvijek postoji, unatoč činjenici da je ova tehnologija postala dio uobičajenih medicinskih postupaka. Kakav je stav azijskih mudraca i tradicionalnih vrijednosti prema ovoj tehnologiji? Ako je transplantacija organa u Aziji postala veliki poduhvat, jesu li mu azijske tradicionalne moralne vrijednosti naklonjene? Cilj je ovog rada pokušati dati odgovore na neka od ovih pitanja.

Ključne riječi: filozofija, moralne vrijednosti, religija, transplantacija organa

ABSTRACT. The dramatic progress of medical technology in organ transplants has enabled many whose organs were damaged to resume productive lives and live longer. Although the first successful transplantation took place in Boston in 1954, the real breakthrough of organ transplantation came three decades later, after the discovery of Cyclosporin A. Today, it is possible to transplant most organs including kidneys, heart, liver, pancreas, lungs, skin, bone marrow and cornea. When heart transplant was first attempted in 1967 in South Africa, voices of profound concerns were raised asking how could something representing someone's personality be changed at will? Could human organs be treated as automobile parts and be replaced with new ones when malfunctioning? Gradually, transplantations have become routine procedures for those who could afford it. In Asia, transplant operations have been carried out daily. In some countries, rumours have been that many people sell their organs in exchange for money. It has also been reported repeatedly that criminals, including political prisoners, in certain Asian countries were used as sources of organs supplies for transplants. The controversy of organ transplant still lingers on despite the fact that this technology has become a routine procedure in medical treatments. Asian countries are rich in their religious and moral teachings. What are the attitudes of Asian sages and traditional values towards this new technology? If transplantation procedures have become a big enterprise in Asia, are the traditional moral values in Asia in favor of this? The aim of this review is to address some of these questions.

Key words: moral values, organ transplantation, philosophy, religion

¹Chung Shan Medical University,
College of Medical Humanities &
Social Sciences, Taichung, Taiwan

Primljeno: 20. 5. 2008.
Prihvaćeno: 5. 6. 2008.

Rad je izvorno napisan na engleskom jeziku i preveden uz odobrenje autora.

Adresa za dopisivanje:
Prof. dr. sc. Michael Cheng-tek Tai
College of Medical Humanities & Social
Sciences
Chung Shan Medical University
110, Section 1, Chien-Kuo N. Road
Taichung, Taiwan
e-mail: tai@csmu.edu.tw

<http://hrcak.srce.hr/medicina>

UVOD

Dramatično postignuće medicinske tehnologije u transplantaciji organa omogućilo je mnogim osobama oštećenih organa da nastave živjeti duljim, kvalitetnijim životom. Bez blagoslova te medicinske tehnologije, ovi bi ljudi umrli. Tragovi ove relativno nove tehnologije mogu se slijediti do prve uspješne transplantacije u Bostonu, SAD, 1954. godine, između jednojajčanih blizanaca. Kirurški zahvat bio je uspješan umnogome zbog njihova

Najbitniji koncept kineskog učenja jest *tao*. Konfucijanizam ga smatra moralnim sustavom ili istinom. Taoizam neće nastojati učiniti nešto što je suprotno spontanom tijeku prirode. Ako je umiranje prirodan proces, pokušaj da se preokrene njegov tijek postaje neprirodan i neće se podržavati. Je li transplantacija organa prirodna i spontana? Ona je očigledno pokušaj da se promijeni tijek prirodnog procesa. Bilo kakva povreda tijela utjecat će na potpunost života nakon smrti. Taoizam, bilo kao religija ili kao filozofija, neće podržavati transplantaciju organa.

identičnog genske podudarnosti¹. Pravi proboj transplantacije organa dogodio se tri desetljeća kasnije nakon otkrića Ciklosporina, lijeka važnog u prevenciji odbacivanja organa. Danas je moguće transplantirati većinu organa uključujući bubrege, srce, jetru, gušteraču, pluća, kožu i niz tkiva poput koštane srži i rožnice. Kada se prvi put pokušalo s transplantacijom srca 1967. godine u Južnoj Africi, zabrinuta javnost postavila je pitanje kako se organe, kao dio naše osobnosti, može mijenjati po slobodnoj volji²? Može li se s ljudskim organima postupati kao s dijelovima automobila koji će se zamijeniti novim dijelovima uslijed kvara? Uskoro su se ovakva pitanja postavljala u manjem omjeru s obzirom na dobrobit koju je ova tehnologija donijela bolesnicima, a u usporedbi s beznađnim ishodom u slučaju njezina neprimjenjivanja. Transplantacije su postupno prihvaćene kao dio rutinskih postupaka za one koji su mogli platiti ovakve skupe zahvate, uz povremeno izražavanje sumnje i zabrinutosti. Tako je, primjerice, dr. Chase Kimball sa Sveučilišta u Chicagu napomenuo: "Troškovima jedne transplantacije srca mogu se nahraniti mnoga gladna djeca"³. Drugi se autor pita: "Je li primjereno da relativno mali broj ljudi ima koristi od javnog financiranja

skupe tehnologije, kada veći broj može imati koristi od šireg raspona troškova za manje skup zdravstveni problem"⁴?

U Aziji se kirurški zahvati transplantacije organa provode svakodnevno. U nekim zemljama su pokrenute glasine da mnogo ljudi prodaje svoje organe u zamjenu za novac. Također je u više navrata izviješteno da kažnjenici, uključujući političke zatvorenike u nekim azijskim zemljama, postaju izvori organa za transplantaciju. Kontroverza oko transplantacije organa još uvijek postoji, unatoč

činjenici da je ova tehnologija postala dio uobičajenih postupaka medicinskih tretmana.

Azijske su zemlje bogate vjerskim i moralnim učenjima. Kako azijski mudraci i tradicionalne vrijednosti vide ovu novu tehnologiju? Ako je aktivnost transplantacije organa u Aziji postala velikim poduhvatom, jesu li azijske tradicio-

nalne moralne vrijednosti naklonjene tom poduhvatu?

TRADICIONALNO AZIJSKO MIŠLJENJE O TRANSPLANTACIJI ORGANA

Prema legendi jedan je čovjek na svom putovanju odmor potražio u zabačenom nenastanjenom hramu. Sredinom noći primijetio je kako u hram ulazi mali duh noseći mrtvo tijelo. Uplašen, sakrio se u jedan kutak, kada se pojavio veći duh. Veći je duh prstom upirao u mrtvo tijelo i govorio: "Ovo je moje, zašto si mi to ukrao?" Mali je duh ustrajao u tvrdnji da je tijelo njegovo vlasništvo. Dok su se prepirali, veći je duh primijetio gosta i naredio mu da im bude sudac. Čovjek je bio uplašen, no pomislio je kako će mu biti bolje da iskaže svoje uvjerenje, pa je tako kazao: "Budući da je mali duh unio tijelo, ono zasigurno pripada njemu". Veći duh se tada naljutio i otkinuo čovjeku lijevu ruku. Uvidjevši što se dogodilo, mali je duh uklonio lijevu ruku s mrtvoga tijela i presadio je na čovjeka, a ona je savršeno pristajala. Veći mu je duh tada otkinuo desnu nogu, a mali je duh nadomjestio njegov gubitak s mrtvoga tijela i ta je noga odmah vratila svoje funkcije. Ovakvo sakaćenje i zamjena dijelova tijela nasta-

vila se dok naposljetku oba duha nisu otišla. Stanar se, nakon što mu se vratio spokoj, zapitao: "Tko sam ja? Mnogi dijelovi moga tijela dolaze od nekog drugog, jesam li to još uvijek ja?"

Ova budistička legenda postavlja važno pitanje o tome je li osoba koja je primila transplantirano srce ili jetru i sl. ostala ona ista osoba otprije? Kakva su tradicionalna učenja starih kineskih mudraca?

1. Gledište konfucijanizma

Jedno od temeljnih učenja konfucijanizma jest sinovska odanost kojom se naglašava važnost poštovanja, poslušna i privrženosti djece roditeljima. Sinovska odanost kao temelj *jena* (središnji je pojam Konfucijeve etike *jen (ren)* to jest čovjekoljublje, ljubav, dobrotu), temelj je konfucijanizma. Da bi se postigla takva sinovska odanost, Konfucije je poučavao da se djeca s poštovanjem moraju pokoravati roditeljima dok su roditelji mladi, marljivo služiti roditeljima kada postanu senilni, s poštovanjem pokapati roditelje kada preminu i vjerno ih poštivati nakon toga. Knjiga rituala (engl. *The Book of Rites*) nadalje ističe kako su roditelji svojoj djeci podarili cjelovito tijelo, te ona stoga moraju to isto tijelo u potpunosti očuvati. Ukoliko to učine kada i sama umiru i vraćaju se prirodi, djeca koja su očuvala sve što su primila od svojih roditelja mogu se smatrati odanima⁵. Drugim riječima, Konfucijevo učenje tvrdi da onaj tko se rađa cjelovitoga tijela, mora u smrti posjedovati isto to cjelovito tijelo. Jedan od Konfucijevih omiljenih sljedbenika, Tseng-tsu, zahtijevao je od vlastitih sljedbenika da mu provjere cijelo tijelo prije ukopa, kako bi potvrdili da je preminuo u onom istom tijelu u kojem se rodio. "Tijelo, kosa i koža darovi su roditelja, neka ih nitko ne ošteti"⁶.

Ova nam učenja očigledno govore kako je potrebno štiti tijelo koje smo primili od roditelja kojima ne smijemo iskazati nepoštovanje. Dužnost je svake osobe da osigura cjelovitost vlastitoga tijela, pa prema tome ne smije izvršiti samoubojstvo niti darovati svoj organ, budući da se ovakvim činovima ne iskazuje sinovska odanost i ne poštuju roditelji.

S druge strane, mnogi moderni učitelji konfucijanizma tvrde kako darivanje organa drugima odra-

žava samu srž konfucijanističkog poučavanja jena. Izvješćuje se kako Konfucije u knjizi "Kazivanja Konfucija; Konfucije – izreke" (engl. *The Analects; The Sayings of Confucius*) kaže: "Čovjek koji djeluje iz čovjekoljublja je onaj koji, želeći održavati svoj život, održava i živote drugih. Istinski čovjek, želeći izgraditi vlastiti karakter, pokušava također izgraditi karakter drugih ljudi, a želeći uspjeh pomaže i drugima da uspiju. Način na koji sudimo drugima sudeći najprije sebi mogao bi se nazvati metodom ostvarenja čovjekoljublja"⁷. Darivanje svog organa drugima čin je suosjećanja koje odražava konfucijanistički duh čovjekoljublja. Spomenuti učitelji nadalje tvrde da su *jen (čovjekoljublje)* i pravednost, prije negoli samo očuvanje fizičkog tijela koje primamo od roditelja, u tradiciji konfucijanizma cjenjeniji. Citat Konfucijeve izreke potkrjepljuje ovaj argument: "Blagonakloni čovjek neće učiniti ništa što bi moglo škoditi ostvarenju čovjekoljublja. Prije će žrtvovati svoj život kako bi ostvario čovjekoljublje"⁸. Ovu izreku možemo tumačiti u smislu podržavanja darivanja organa za transplantaciju, no također je možemo citirati kako bismo opravdali Konfucijev argument protiv darivanja organa. Darivanje organa neke osobe isto se tako može protumačiti i suprotno sinovskom poštivanju, budući da osakaćuje tijelo koje su djeci dali roditelji, pa stoga ne možemo govoriti o čovjeku koji djeluje iz čovjekoljublja.

2. Taoističko gledište

Najbitniji koncept kineskog učenja jest *tao*. Konfucijanizam ga smatra moralnim sustavom ili istinom. Za taoizam je Jedan, onaj koji je prirodan, vječan, neposredan, bezimen i neopisiv. Kada pojedinac posjeduje ovakav tao, on postaje njegova osobina ili vrlina (te)⁹. Idealnom životu za pojedinca, idealnom poretku za društvo i idealnoj vrsti vlasti temelj i smjer daje tao. Kao način života označava jednostavnost, spontanost, spokojstvo i, što je najvažnije, nedjelovanje. Nedjelovanje (wu-wei – djelovanje koje nije povezano s ishodom tog djelovanja) ne znači doslovno neaktivnost, već se odnosi na nepoduzimanje nečega što je protivno prirodi. Drugim riječima, prirodi moramo prepustiti njezin vlastiti put, bez ikakvog nastojanja da je promijenimo.

Wu-wei koncept jasno otkriva kako taoizam neće nastojati učiniti nešto što je suprotno prirodnom, spontanom tijeku prirode. Ako je umiranje prirodan proces, pokušaj da se preokrene njegov tijek postaje neprirodnim i nespontanom, te se uopće ne bi smio podržavati. Je li transplantacija organa prirodna i spontana? Ona je očigledno pokušaj da se promijeni tijek prirodnog procesa. Taoisti će zbog nje osjećati nelagodu.

Ravnoteža *jina* i *janga* ili sklad unutar kozmosa, bilo da je to mikrokozmos ili makrokozmos,

Kineski mudraci pred sam fizički život stavljaju nešto što je mnogo važnije, iako želja suvremenoga svijeta za duljim življenjem potiče želju za opravdanjem transplantacije organa. Konfucije uči da je čuvanje vrline čovjekoljublja mnogo važnije od samoga života. Lao-tze tumači kako je stapanje s prirodom način života, a bilo kakav pokušaj njegova sprječavanja poziv na propast. Buddha poučava kako prosvjetljenje okončava patnju i poziva ljude da uvide kako nema stalnoga "ja". Zašto onda čeznuti za ostankom na životu?

neophodna je za dobar život. Bilo kakav njezin poremećaj uzrokovat će bolest i utjecati na prirodni tok suštine života. Kirurški zahvat bi mogao prekinuti protok *qi* (chi), to jest bezobličnu energiju koja protječe unutar tijela. Bilo kakav pokušaj da se ukloni organ ili bilo kakav rez raskida prirodni tijek *qi*, pa se stoga mora izbjeći. Jednostavnost prije negoli artifičijelnost – način je života, pa se bilo kakav čovjekov pokušaj da promijeni život smatra neprirodnim.

Taoizam kao religija smatra da je smrt drugi oblik života gdje će biti potrebni hrana, piće, odjeća, novac itd. Bilo kakva povreda tijela utjecat će na potpunost života nakon smrti. Očito je da taoizam, bilo kao religija ili kao filozofija, neće podržavati transplantaciju organa, no moderni učitelji taoizma, suočeni s izazovom medicinske tehnologije, tvrde da taoizam ljudsko tijelo vidi isključivo kao utočište koje nema nikakvog bitnog značaja. Važni dijelovi života su *tao* (put) i *te* (vrlina) koji vode život. Ako je fizičko tijelo tek utočište, bilo koji pokušaj da ga se promijeni ili da se ukloni neki njegov dio neće utjecati na suštinu života. Život ne može biti ograničen organima. Život nam donosi svakakve mogućnosti, prema tome darivanje orga-

na ne može utjecati ni na što. Osim toga, taoizam vjeruje kako je ljubav prirodan izraz života, poput majke vučice koja brine o svojim mladuncima do te mjere da će njezino žrtvovanje biti prirodno i spontano. Dakle, ne smijemo se suprotstavljati darivanju organa u svrhu održavanja života neke druge osobe. Lao-tze uči da je svrha koju donosi *tao* dopustiti da ono što je suvišno upotpuni ono što je nedostatno¹⁰. Iz ove točke gledišta, ako se bilo što može nazvati dostatnim, onda su to organi umiruće osobe koji se mogu iskoristiti da bi se pomoglo nedostatnom, bolesniku kojemu je potrebna transplantacija.

3. Budizam

Temeljna Buddhina učenja mogu se pronaći u Četiri plemenite istine (engl. *Four Noble Truths*); prva plemenita istina o patnji jest da je svako smrtno postojanje označeno patnjom (*dukkha*), druga je plemenita istina o podrijetlu patnje koja

nastaje zbog žudnji i želja (*tanha*), treća plemenita istina jest da se patnja može ukinuti ako se ukinu želja i četvrta plemenita istina govori o putu do ukinuća želja kako bi se nadvladala patnja, a to je sljedba osmerostrukke staze koja se odnosi na:

1. ispravan pogled – pravilno znanje o bolesti; kako osoba postaje bolesna, kako podnosi bolest i kako se oslobađa bolesti
2. ispravna odluka – spremnost odricanja veza za ovaj svijet
3. ispravan govor – ne smije se lagati, klevetati
4. ispravan čin – uzdržavati se od oduzimanja tuđeg života
5. ispravan život – otkloniti pogrešan život
6. ispravna težnja – spriječiti pojavu mogućega zla i riješiti se zla
7. ispravna sabranost – izbjeći i nadvladati žudnju i malodušnost
8. ispravno razmišljanje ili ekstaza – kretati se u smjeru čistoće uma i mirnoće.

Četiri plemenite istine i osmerostruka staza temeljna su učenja budizma¹¹. Naš prvi zaključak iščitan iz ovih učenja jest da budizam ne podržava transplantaciju organa. Napokon, ako život nije

ništa drugo nego patnja, bi li čovjek doista želio nastaviti život u boli? Ako je svrha življenja života u vrlini pobjeći od kruga ponovnog rođenja, bi li čovjek želio da mu se presadi organ tako da može nastaviti svoju patnju? Ako žudnja pridonosi nagomilavanju karme koja čovjeka hvata u klopku života, je li transplantacija organa da bi se spasio ljudski život žudnja što će je budisti prema svom zavjetu ukloniti? Očito je da će odgovor biti ne. Budizam sve na zemlji smatra prolaznim i ništa nije trajno. Spoznaja da je sve samo dio nestalnih psiholoških procesa transplantaciju organa u svrhu održavanja nečijeg života čini upitnom, budući da se ništa ne dobiva niti će se išta imati. Pojedinaac se jednostavno može prepustiti, jer će ga prepuštanje dovesti do kraja patnje. Bi li budizam podržavao transplantaciju organa za produljenje života? Ova učenja odaju da je odgovor obojen niječnim tonom.

Mahayana budizam, međutim, vjeruje kako milostivi Buddha ne može patiti promatrajući ljude kako neozbiljno žive, stoga odlučuje odgoditi vlastiti prijelaz u Nirvanu kako bi mogao ostati na zemlji da bi poučavao i spasio još više ljudi od osude zle karme. Ovakva *bodhisattva* (prosvijetljena) priroda jest suosjećanje. Na temelju ovog učenja pojavilo se novo tumačenje kako će budizam podržati darivanje organa tumačeći ga kao čin suosjećanja. Dakle, budizam nema negativan stav prema ovoj novoj medicinskoj tehnologiji. Budistička škola čiste zemlje, grana mahayana budizma, imat će, doduše, drugačije gledište i odbacit će svako izravno pribavljanje organa od bilo koje nedavno umrle osobe, budući da budizam čiste zemlje snažno vjeruje da se umiruću osobu ne smije fizički uznemirivati, tako da duša kojoj treba osam sati da bi se odvojila od tijela može spokojno seliti u novu sudbinu¹². Čista zemlja se slikovito prikazuje kao zemlja kojom vlada Amita-bha, bodhisattva na lotosovom prijestolju u zapadnom raju, a pridružena mu je božica milosti.

Kakav je stav budista prema transplantaciji organa? Postoje dva suprotna gledišta. Ako je rođenje izvor svega zla, a život ništa drugo nego patnja, zašto primiti organ kako bi se ta patnja produljila? Ako žudnja dovodi osobu u krug ponovnoga rađanja, o transplantaciji organa ne može se govoriti kao o vrlini. S druge strane, moderno

gledište naglašava Buddhinu suosjećajnu prirodu i tvrdi da je darivanje organa radi spašavanja drugih čin ljubavi i da ga je potrebno poticati. Ipak, iz gledišta budizma čiste zemlje, ovakav darovani organ više nije medicinski koristan stoga što je već osam sati bio mrtav.

ZAKLJUČAK

Darovati organe za transplantaciju - da ili ne? Primiti transplantirani organ ili ne? Prema tradicionalnim kineskim mudracima odgovor će biti niječan. Moderno gledište, međutim, podržava transplantaciju. Suočena s novom medicinskom tehnologijom i željom ljudi za duljim životom, moderna gledišta opravdavaju je, ističući suosjećanje i dobročinstvo. Prema taoizmu tijelo je tek utočište, ali ne i suština, stoga se darivanjem organa ne kršiti jedno pravilo. Prema modernim gledištima, suosjećanje je riječ koju svakako treba uzeti u obzir. I tradicionalan i moderan pogled imaju smisla. Pitamo se nije li ovakvo novo razumijevanje neminovan način prilagođavanja napretku medicinske tehnologije, jer bi se u suprotnom tradicionalna učenja uskoro mogla eliminirati plimom znanstvenog razvoja i izgubiti važnost.

Transplantacija organa je skupi poduhvat, iako se njome spašavaju životi. R. Orr je naziva medicinskom tehnologijom koja doživljava procvat¹³. Kome ova tehnologija koristi? Nije li pravednost jedna od glavnih zabrinutosti medicinske etike? Uz visoke troškove medicinske njege i ograničene zalihe određenih sredstava, zasigurno ne postoji odgovor.

Godine 1984. Richard Lamn, demokratski guverner američke savezne države Colorado, izazvao je burne reakcije kada je kazao: "... dužnost nam je umrijeti i maknuti se s puta zajedno sa svim našim uređajima i umjetnim srcima tako da naša djeca mogu izgraditi prihvatljive živote"³. Njegove osjećaje ne dijele mnogi zdravstveni stručnjaci na polju transplantacije organa, no njegovo gledište jamačno privlači istomišljenike.

Kakve bi Konfucije, Lao-tze i Buddha odgovore dali na sva ova zbunjujuća pitanja o transplantaciji organa? Ne možemo znati, budući da nikada nisu imali prilike suočiti se s tom dilemom. No iz njihova učenja zasigurno možemo nešto zaključiti. Konfucije uči kako postoje druge stvari u životu

koje su mnogo važnije od samoga života. Ispunjenje nebeskog mandata i čuvanje vrline čovjekoljublja moraju postati prioritetna nastojanja svakoga čovjeka. Lao-tze bi učio kako je stapanje s prirodom način života, te bilo kakav pokušaj njegova sprječavanja poziva na propast. Buddha poučava kako prosvjetljenje okončava patnju i poziva ljude da uvide kako nema stalnoga "ja", pa zašto onda čeznuti za ostankom na životu? Iako se smrt može odgoditi transplantacijom organa, smrt koja se pobijedi znači samo suočiti se s drugom smrću. Ako smrt nije moguće pobijediti, možda vrijedi razmišljati o tome možemo li naučiti kako je transcendirati potanko proučavajući upravo onaj element koji uzrokuje ponovno rađanje. Kineski mudraci pred sam fizički život stavljaju nešto što je mnogo važnije, iako želja suvremenoga svijeta za duljim življenjem potiče želju za opravdanjem transplantacije organa. Doista, "blagoslovljeni su oni čiji su organi zakazali jer oni će primiti transplantat"¹⁴, naravno pod uvjetom da ga mogu platiti.

LITERATURA

1. Houlihan PJ. *Life Without End: The Transplant Story*. Toronto: NC Press, 1988.
2. Tai MCT. The Ethics of Exploring New Medical Technology. *Chungshan Med Journal* 1998;9:1-6.
3. Friedrich O, Dolan BB, Thompson D. One miracle, many doubts. A feat of heart surgery sharpens the debate over benefits and costs. *Time* 1984;124:70-3,77.
4. Kutner N. Issues in the Application of High Cost Medical Technology: the Case of Organ Transplantation. *J Health Soc Behav* 1987;28:23-6.
5. Yang CH. A Confucian View on Organ Transplant. *Newsletter for Research of Applied Ethics (Taiwan)* 1994;2:10.
6. Tai MCT. Principles of Medical Ethics and Confucius' Philosophy of Relationship. *Religious Studies and Theology (Canada)* 1997;16:60.
7. Chan WT. *A Source Book in Chinese Philosophy*. New Jersey: Princeton University Press, 1963:31.
8. Chan WT. *A Source Book in Chinese Philosophy*. New Jersey: Princeton University Press, 1963:39.
9. Fung YL. *A Short History of Chinese Philosophy*. New York: The Free Press, 1948:105.
10. Wang PH. A Taoist View on Organ Transplant. *Newsletter for Research of applied Ethics (Taiwan)* 1994:2:20.
11. Matthew SW. *World Religions*. New York: West Publishing Co, 1991:138.
12. Shu CH. A Buddhist View on Organ Transplant. In: Shu CH (ed.) *Buddhist Ethics*. Taipei: Pure Heart Foundation, 2001:56.
13. Orr RD. Christian and secular Decision-making in Christian Ethics. In: Kilner JF, Cameron NM (eds). *Bioethics and the Future of Medicine*. Grand Rapid: William B Eerdmans Publishing Co, 1995:138.
14. Hutchison R. The High-tech Chronic: A New Kind of Patient. *Human Medicine* 1988;4:118.